

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

Forvaltningsplan for grågås i Nordland 2026 – 2032

Innhold

Forord.....	3
1. Innledning og statusoppdatering.....	4
2. Forvaltningsplan for grågås i ny planperiode.....	8
3. Rammeverk	10
3.1 Internasjonale rammer	10
3.2 Nasjonale rammer	11
4. Mulige tiltak for å begrense og redusere beiteskader i landbruket forårsaket av gjess	12
4.1 Akutte og skadeforebyggende tiltak.....	13
Konklusjon for akutte skadeforebyggende tiltak.....	15
4.2 Langsiktige og bestandsregulerende tiltak.....	15
Konklusjon for langsiktige og bestandsregulerende tiltak.....	17
5. Forvaltning av grågås i nordlandskommuner	18
6. Gjess som økosystemtjeneste og ressurs.....	20
7. Forvaltningsmål for Nordland	21
7.1 Lokal tilpasset forvaltning.....	21
7.2 Mulighet for lokale bestandsmål	22
7.3 Forvaltningens ansvar ved konflikter	22
7.4 Effektiv jakt og eggsanking som bestandsregulerende tiltak.....	23
8. Tiltaksplan	23
8.2 Skadeforebyggende og konfliktdempende tiltak.....	26
8.3 Langsiktige og bestandsregulerende tiltak.....	27
8. Referanser	29
9. Vedlegg 1.	33
Eksempel på skjema for grunneier-søknad om skadefelling av grågås, utarbeidet av Stavanger kommune (v. Ann Kristin Kro).....	33

Forord

Forvaltningsplanen for grågås i Nordland har behov for en revidering da den har en varighet fra 2019 til og med 2025. Dette er en revidert utgave, der første utkast er utarbeidet av NINA. Utkastet er også drøftet i Samarbeidsforum for gås Nordland*.

Grågås er en art som har endret seg både i antall og utbredelse siden forrige planperiode. Flere nye registreringer og forskningsprosjekter er kommet til. Resultater fra dette er inkludert i den reviderte planen slik at gjeldende kunnskapsgrunnlag kan bidra til videre forvaltning av grågås i Nordland. Det er også gjort en vurdering av hvordan den regionale planen fra 2019 har skapt videre forvaltningsprosesser i kommunene.

En stor takk rettes til Statsforvalteren i Nordland ved Tore Vatne for økonomisk støtte til planrevideringen, og til alle som har kommet med nyttige og konstruktive innspill.

Ingunn Tombre
Seniorforsker NINA

Tromsø 15. desember 2025

* Medlemmer i Samarbeidsforum Gås, Nordland

Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Nordland
Sortland kommune
Dønna og Herøy kommune
Nordland Bondelag
Nordland Bondelag
Nordland Bonde- og Småbrukarlag
Nordland Bonde- og Småbrukarlag
Norsk institutt for naturforskning (NINA)

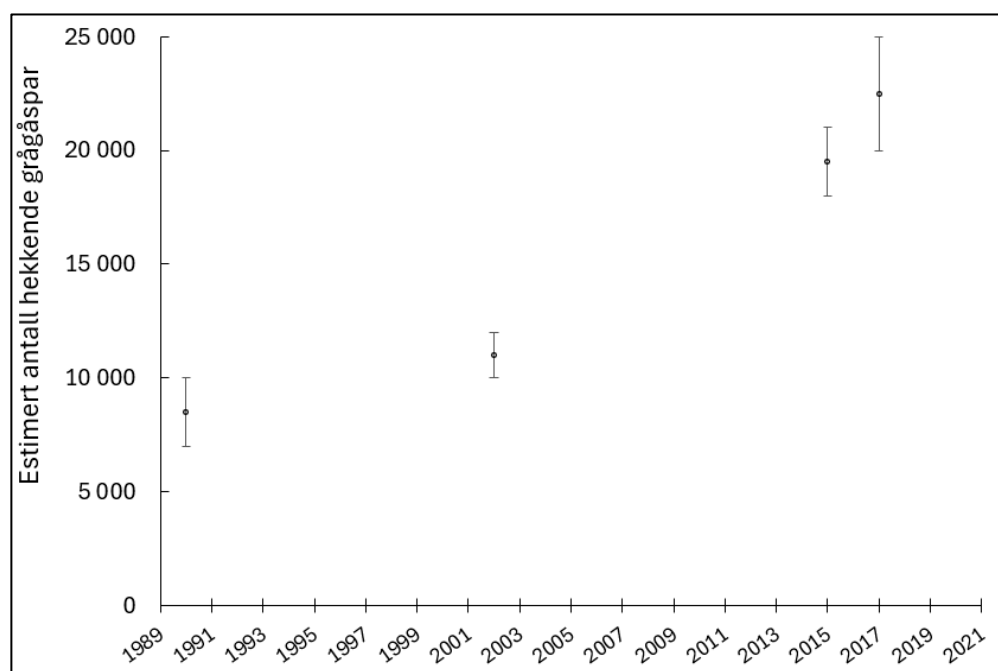
Hans-Christian Jarnæs
Grete Kvavik
Tore Vatne
Gerhard Osvoll
Jørn Høberg
Odd Arne Stormo
Eirik Jensen
Jan A. Theodorsen
Olaug Olsen
Ingunn Tombre

1. Innledning og statusoppdatering

Et varmere klima med mildere vintre og lengre vekstsesong har bidratt til et økende antall i de fleste gåsebestandene i Europa (Fox & Madsen 2017). Gjessenes preferanser for landbruksarealer (Fox & Abraham 2017) medfører også at konflikter med landbruksnæringen er betydelig flere steder (Eriksson mfl. 2020; Holmgaard 2022). Det finnes en rekke tiltak for å forebygge og begrense beiteskader for landbruket (Fox mfl. 2017; Tombre mfl. 2019) og en god forvaltning av bestandene er sentralt for å kunne balansere de ulike interessene som gjessene representerer.

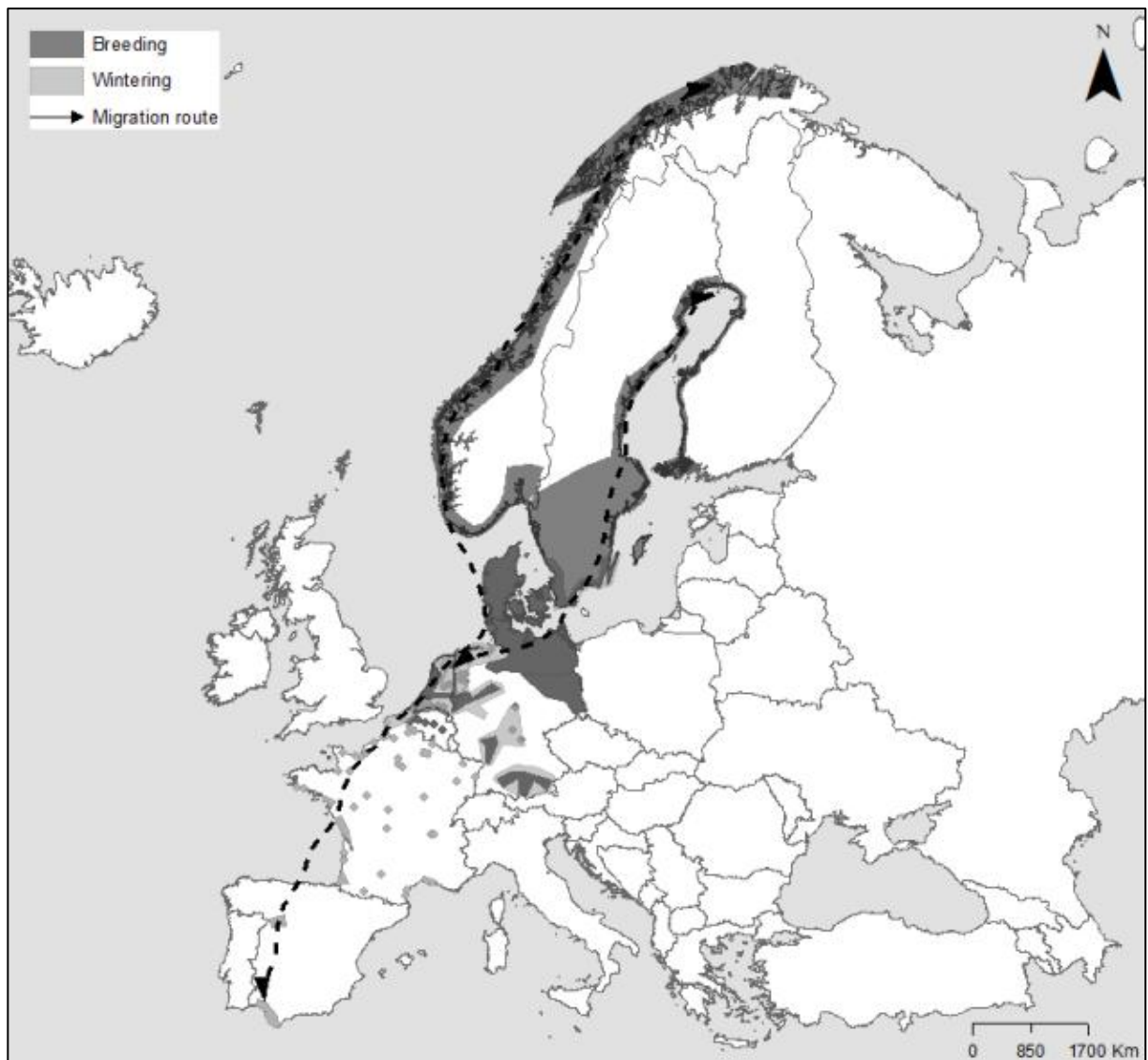
4

Grågås (*Anser anser*) som hekker i Norge har økt betydelig i antall de siste tiårene. Et estimat fra 1990 på 7 000-10 000 hekkende grågåspar ble vurdert til å være *en stor økning på minst 50%* fra 1970 til 1990 (Gjershaug mfl. 1994). Det ble også vurdert at det hadde vært *en økning i utbredelsen på mellom 20% og 50%*. Også etter 1990 viser estimater en fortsatt økning av antall hekkende par i Norge (**Figur 1**).

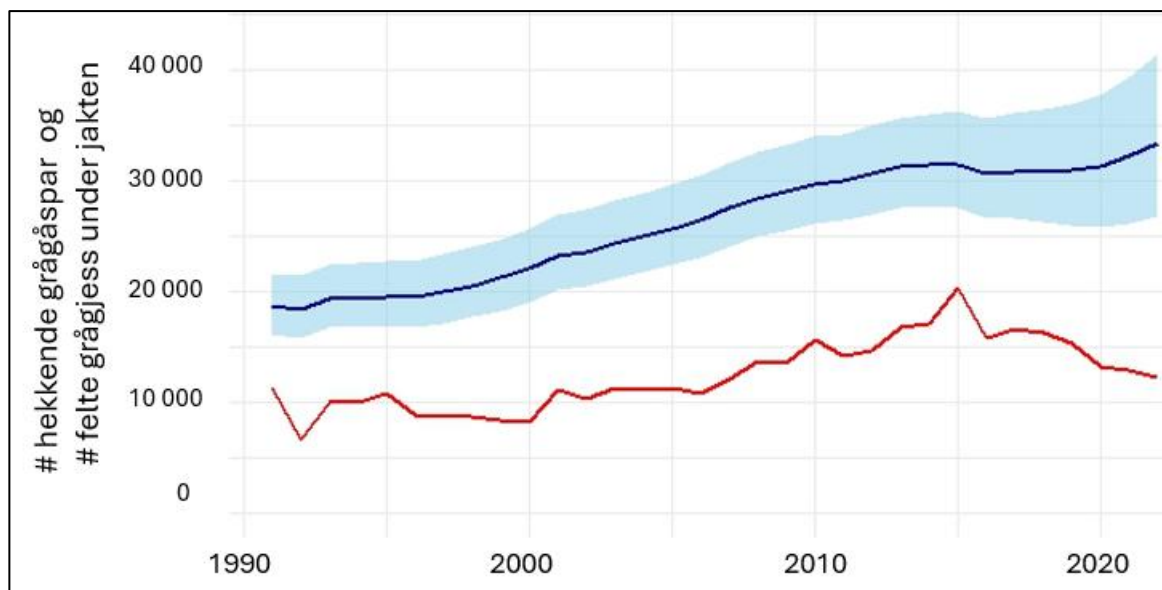
Figur 1. Estimert antall hekkende grågåspar i Norge. Medianverdien er vist, med horisontale linjer som angir intervallet fra minimum til maksimumsestimatet. Estimatenes er for 1990 hentet fra Gjershaug mfl. 1994, for 2002 fra BirdLife International 2004, og for 2015 og 2017 er estimatene basert på pers. medd. fra A. Follestad og referert til i Shimmings & Heggøy 2017.

I dag hekker det grågjess i alle Norges fylker (Powolny mfl. 2018, **Figur 2**), noe som gjør det så å si umulig å foreta systematiske tellinger i hele utbredelsesområdet i landet. En mulighet er å basere estimater på det som er gjort av tellinger over flere år i noen områder og vurdere trender.

Figur 2. Utbredelsen av den såkalte nordvest/sørvest grååsbestanden som den norske hekkebestanden tilhører. Mørke felter representerer hekkeområdene og de grå feltene er vinterområder. Stiplede linjer er trekkrutene som viser at de norske grågjessene overvintrer både i Spania, Frankrike, Nederland og Danmark. Etter Powolny mfl. 2018.

En kan også modellere forventede estimater basert på det som finnes av jaktstatistikk. **Figur 3** presenterer estimerte verdier av antall hekkende grååspar i Norge basert på jaktstatistikken (begge verdier vist). Estimattet for Norge i 2022 er 33 400 hekkende par med et 90% konfidensintervall på 26 700 – 41 500 par. Dette arbeidet blir publisert i 2026 og vil da bli tilgjengelig på nett (Yoccoz & Tombre 2026, <https://egmp.aewa.info/>). Det kan være verd å merke seg at disse estimerte verdiene er høyere enn det som tidligere er foreslått i Figur 1. På nasjonalt basis kan det også se ut som om bestanden har flatet noe ut, men økt igjen når jaktuttaket gikk noe ned.

Figur 3. Estimerte verdier av antall hekkende grågåspar i Norge (blå linje) beregnet basert på fellingsstatistikk fra Statistisk Sentralbyrå (rød linje) (Yoccoz & Tombre 2026). Det lyseblå feltet representerer 90% konfidensintervall. Verdiene for antall hekkende par representerer den såkalt «post-breeding» perioden. Merk ulik skala på Y-aksen sammenlignet med **Figur 2**.

Basert på det som finnes av registreringer, er det grunn for å tro at det i Nordland fylke har vært en økning både i totalantall og utbredelse.

Det er få systematiske registreringer av grågjess i hele fylket, men et estimat for hekkebestanden ble i 2018 anslått å være et sted mellom 2 500 og 4 150 par (Shimmings & Heggøy 2017; Shimmings 2018).

I Vega kommune ble det i 2020 anslått en hekkebestand på 400-600 par (Shimmings 2020), noe som antakelig er en økning fra de 1418 individene som ble registrert i 2009 (P. Shimmings, Vedlegg i forvaltningsplan for Dønna kommune 2017).

Av andre systematiske registreringer kommunevis, er det i en rapport som dekker alle kommunene i Nordland angitt estimer for hekkende par i 2017 (Shimmings & Heggøy 2017). Dette varierte fra 0 hekkende grågåspar til 400-600 par. Utover dette er det registreringer i flere kommuner i perioden når familiegruppene samler seg med de ikke-hekkende gjessene. **Tabell 1** viser en oppsummering av systematiske registreringer i denne perioden (slutten av juli og begynnelsen av august) fra fire kommuner i Vesterålen fra rapporter levert til kommunene av feltornitolog Johnny Bakken.

Tabell 1. Resultater fra grågåsregistreringer i fire Vesterålskommuner i årene 2016 til 2019. Kommunene er systematisk registrert og det antas at alle relevante gåselokaliteter er med i tellingene. Registreringene ble gjort over en periode på 6 eller 7 dager. Gjennomsnittsverdier og det høyeste antallet med grågås registrert på en observasjonsdag er vist (data hentet fra J. Bakken, rapporter levert til kommunene).

Kommune Årstall	# obs- dager	Registreringsperiode	Gjennomsnitt	Makstall grågås	Dato for makstall
Andøy 2016 2017 2019	7 6 7	23.juli-14.august 26.juli-13.august 23.juli-13.august	856,1 858,3 1279,0	1 685 1 303 1 890	10.august 13.august 6.august
Bø 2019	6	20.juli-9.august	359,2	630	9.august
Hadsel 2018	7	23.juli-13.august	497,7	582	7.august
Øksnes 2018	7	25.juli-12.august	89,0	124	8.august

Det er flest grågjess registrert i Andøy kommune. I løpet av registreringsperioden økte også det daglige antallet betydelig, mens det var mer stabilt for Hadsel kommune (fremkommer ikke av tabellen). Dette viser at det sannsynligvis kommer nye grågjess til Andøy utover i registreringsperioden fra andre steder, mens tallene i Hadsel hovedsakelig representerer den lokale hekkebestanden.

For Vestvågøy og et kjerneområde i Flakstad kommune (Fredvang) ble det i begynnelsen av august 2025 registrert totalt 1145 grågjess (Bakken & Tombre 2025). Her er det ikke gjort slike systematiske registreringer tidligere, så dette vil være som et utgangspunkt for vurdering av fremtidige trender og når en skal vurdere effekter av eventuelle iverksatte forvaltningstiltak.

For Hadsel og Bø kommuner er det gjort systematiske registreringer for å få et representativt estimat på ungeproduksjonen i 2024 og 2025. Hele kommunene ble

ikke kartlagt, men der det ble registrert var det 700-800 grågjess i Hadsel kommune og rundt 400 grågjess i Bø kommune (J. Bakken, *upubliserte rapporter*). Begge disse verdiene blir således å anse som minimumsestimater og for Hadsel antyder dette en markant økning i antall siden totaltellingene i 2018 og 2019 (**Tabell 1**).

I flere kommuner i Nordland er det vist til store mengder med mytende gjess, som er ikke-hekkende fugler og par som har mislyktes med hekkingen. Disse samler seg i store flokker når de skifter vingefjær og ikke kan fly. I Sømna kommune (i Horsvær) viser Shimmings & Heggøy (2017) til registreringer fra [www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no) på 1200 gjess i 2010.

Hva status er i dag er usikkert, men antallet mytende grågjess har eksempelvis for Vega kommune tidligere blitt redusert fra rundt 6000 individer i 1990 til rundt 4000 i 2009/2010 (Follestad 2011).

Det er per 2025 ingen totaltelling av mytende grågjess i Nordland, men det antas at her er mange viktige lokaliteter, gjerne langt unna sivilisasjonen, som har stor betydning for grågjessene i fjærfellingsperioden.

2. Forvaltningsplan for grågås i ny planperiode

En forvaltning av grågåsbestanden innebærer ikke bare å håndtere landbrukskonflikter, selv om dette kan være motivasjonen for å utvikle kommunale forvaltningsplaner (se f.eks.

Ålesund kommune 2023; Frøya og Hitra kommuner 2023). Gjessene representerer ikke bare utfordringer for en bærekraftig landbruksproduksjon, men representerer også for mange såkalte økosystemtjenester og goder som kan være positive naturopplevelser, fotografering og fuglekikking (Green & Elmberg 2013; Tuvendal & Elmberg 2015; Buij mfl. 2017).

I Norge anser vi også den tradisjonelle høstjakten som en økosystemtjeneste da dette er en viktig og verdsatt fritidsaktivitet for mange jegere.

Gåsejakt er et relevant tiltak for bestandsregulering, men også en viktig fritidsaktivitet for mange småviltjegere (Holmgaard mfl. 2018). Kombinasjonen av slike tiltak kan være med å bidra til felles mål slik det er skissert i den Europeiske forvaltningsplanen for kortnebbgås *Anser brachyrhynchus*, der bestandsregulering

med jakt er tiltaket for å begrense beiteskader på Svalbard-tundraen og for å redusere landbruksskader og -konflikter (Madsen & Williams 2012).

En forvaltning av grågås må sørge for at bestanden forvaltes bærekraftig, og dette bør være det overordnede målet i en lokal forvaltningsplan, samtidig som konflikter reduseres og vektingen av de ulike interessene balanseres og bidrar til fornuftig sameksistens. I tillegg til det overordnede målet, kan planen prioritere identifiserte tiltak.

Forvaltningsplanen for grågås i Nordland (Prosjekt Utmark 2018) utløper i 2025. Det er derfor behov for å revidere planen og (I) inkludere ny og oppdatert kunnskap slik at forvaltningen fortsatt er kunnskapsbasert, (II) vurdere om det er behov for å endre noen av tiltakene og prioriteringene, og (III) vurdere hvilken effekt den regionale planen har hatt for de kommunale forvaltningsprosessene. På denne måten vil ny plan være oppdatert og relevant, og skreddersydd for eventuelle reviderte mål for grågås i Nordland.

I den reviderte forvaltningsprosessen er det viktig å inkludere både lokal og regional forvaltning (både på miljø- og landbrukssiden), samt ulike brukergrupper og interessenter som landbruksorganisasjoner, fugle- og verneorganisasjoner og jakt- og jegerinteresser.

Åpne og transparente prosesser er viktig slik at sluttresultatet bidrar til eierskap for aktørene. Målet må være at planen blir et dokument med tiltak, og gjerne prioriteringer, som er realistisk å gjennomføre i Nordland, og at det kan være et støttende dokument for kommunene i deres lokale planprosesser. Kommunene i Nordland kan utarbeide egne kommunale forvaltningsplaner for grågås gjennom vedtak i egen kommune, men som følger de overordnede prinsippene i den reviderte regionale planen. I dag har mange kommuner både forvaltningsplaner og tiltak der det vises til den regionale grågåsplanen av 2019-2025 i Nordland (se senere).

I denne reviderte forvaltningsplanen for grågås i Nordland, heretter referert til som *den regionale planen*, vil de internasjonale og nasjonale rammene for grågåsforvaltning presenteres.

Dernest gis en oversikt over mulige tiltak for å redusere konflikten mellom landbruk og beitende gjess og en oppdatert status på hva som finnes av dokumenterte

effekter og erfaringer fra disse tiltakene. Grågås som økosystemtjeneste og ressurs vil også berøres, samt en oversikt over noe av det som har skjedd i Nordlandskommunene siden den første regionale planen ble implementert i 2019. Avslutningsvis skisseres forvaltningsmål for Nordland og en tiltaksplan.

3. Rammeverk

3.1 Internasjonale rammer

Grågjessene som hekker i Norge deler vi med flere land gjennom året (Powolny mfl. 2018, **Figur 2**) og flere internasjonale avtaler er følgelig det overordnede rammeverket med norske forpliktelser også for den nasjonale, regionale og lokale grågås-forvaltningen. Under FN er det flere konvensjoner som er sentrale og der grågås som art hører naturlig inn:

- **Bernkonvensjonen** er en konvensjon for vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder med særlig fokus der det kreves samarbeid mellom flere land.
- **Biodiversitetskonvensjonen** skal bevare biologisk mangfold og sikre bærekraftig bruk av biologiske ressurser.
- **Ramsarkonvensjonen** har fokus på å begrense tap av våtmarker og bremse det økende presset på våtmarksområder.
- **Bonnkonvensjonen** har søkelys på vern av trekkende arter av ville dyr.
- **Vannfuglavtalen** er en avtale som ligger under Bonnkonvensjonen, og omhandler vern av trekkende vannfugl. Under Vannfuglavtalen er den såkalte **Europeiske Gåseforvaltningsplattformen** (*European Goose Management Platform, EGMP*), der flere gåsebestander har egne forvaltningsplaner med mål utviklet i fellesskap av landene som huser den aktuelle bestanden gjennom året.

Grågjessene som hekker i Norge tilhører den såkalte nordvest/sørvest-bestanden, og i forvaltningsplanen (Powolny mfl. 2018) har alle landene i EGMP som har grågås gjennom året blitt enige om syv hovedmål:

- Opprettholde bestanden på et tilfredsstillende nivå
- Minimere landsbruksskader og -konflikter
- Minimere risikoen for folkehelse og flysikkerhet
- Minimere negative konsekvenser for annen fauna og flora
- Maksimere økosystemtjenester og goder
- Minimere kostnadene med forvaltningen av grågås
- Bidra med jaktmuligheter som samsvarer med målet om å holde bestanden på et tilfredsstillende nivå

Utover dette er det laget et program som mer spesifikt konkretiserer hva som må gjøres for å oppnå disse målene og hvordan det faktisk skal gjennomføres (Nagy mfl. 2021).

Dette er aktiviteter som Norge har forpliktet seg til og må rapportere aktivitet på, eller mangel på, årlig eller med noen års mellomrom (avhengig av hvilken aktivitet som skal rapporteres). Dette kan være fangststatistikk, bestandsestimater, estimater på ungeproduksjon/bestandstilvekst, etc.

3.2 Nasjonale rammer

I tillegg til det internasjonale forvaltningsrammeverket har Norge egne lover og regelverk som den regionale og lokale grågåsforvaltningen må forholde seg til:

- **Naturmangfoldsloven** regulerer uttaket av arter, områdevern, fremmede organismer og utvalgte naturtyper samtidig som den ivaretar leveområdet til prioriterte arter. Sentralt er levedyktige bestander, bevaring av artens genetiske mangfold og naturlige utbredelsesområde. Dette innebærer at forvaltningen av grågås i Nordland skal sikre levedyktige bestander innenfor deres naturlige utbredelsesområde samtidig som leveområdet skal sikret både på kort og lang sikt. Naturlig ekspansjon og utbredelse av arten skal tillates, og innebærer at det ikke vil være et mulig mål å utrydde grågåsa regionalt eller lokalt.
- **Viltloven** med tilhørende forskrifter danner det juridiske grunnlaget for gåseforvaltningen i Norge. Formålet er at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne rammen kan viltproduksjonen høstes til gode for friluftsliv og landbruksnæring.

Fra 1. januar 2025 overtok Landbruksdirektoratet det overordnede ansvaret for høstbart vilt i Norge og regelverk om jakt og fangst.

Dette innebærer at det overordnede ansvaret for grågås er flyttet fra Miljødirektoratet, og at kommuner, fylkeskommuner og jegere nå finner veiledning om forvaltningen hos Landbruksdirektoratet.

12

I Nordland har Statsforvalteren forvaltningsansvaret for grågås. Kommunen har fortsatt den overordnede myndighet når det gjelder skadefelling av grågås. For eggssanking og jakt på privateid grunn er det grunneier som er rettighetshaver.

4. Mulige tiltak for å begrense og redusere beiteskader i landbruket forårsaket av gjess

Når det gjelder gjessenes utfordringer for landbruket er det flere tiltak som er mulig.

Erfaringsmessig, både basert på forskning og erfaringer fra praktiserende gårdbrukere og lokal forvaltning, vil en kombinasjon av flere tiltak være det mest effektive for å begrense beiteskader. Imidlertid vil det alltid være lokale tilpasninger ved at noe som fungerer et sted ikke nødvendig er like effektivt andre steder.

Det vil også være naturlige sesongvariasjoner både i hva som er mulig og hvilke effekter tiltaket gir. Flere av tiltakene kan gårdbruker gjøre selv eller i samarbeid med andre uten spesifikke tillatelser.

Andre tiltak vil kreve søknad og dispensasjon, en overordnet planlegging med flere eiendommer eller på kommunenivå. Noen tiltak vil ha behov for ekstern økonomisk støtte og/eller drahjelp fra forskning.

Under er tiltakene kategorisert i (I) akutte og skadeforebyggende tiltak, (II) langsiktige og bestandsregulerende tiltak og (III) andre tiltak som har gitt nye resultater og erfaringer gjennom forskning og andre prosesser etter at den forrige regionale forvaltningsplanen for grågås ble lansert. Inkludert er referanser til forskning som har evaluert og testet ulike tiltak med vekt på der dette har relevans for Nordland.

4.1 Akutte og skadeforebyggende tiltak

Jaging

Manuell bortjaging

Dette er kanskje det mest umiddelbare en gårdbruker gjør når det først kommer gjess på de dyrkede arealene. Det er mange virkemidler her, og effektene varierer med tanke på hvor lang tid det tar før gjessene kommer tilbake til arealet det jages på. Felles for alle er at gjessene flyr bort fra arealet, men at tiltaket må gjennomføres ofte og intenst for å holde gjessene borte i lengre tid. Dette ble dokumentert i en eksperimentell studie i Trøndelag (Simonsen mfl. 2016). I en annen studie på en øygruppe i Troms viste jaging i form av skadefelling (se senere) en umiddelbar effekt. Her var detaljerte gåsetellinger utfordrende og flere gjess kan ha forlatt øygruppen helt (Aarseth mfl. 2018; Aarseth 2023).

Fugleskremsel og andre jagemetoder

Om en bruker fugleskremsel, oppblåsbare figurer, kites eller lyd-/gasskanon bør både intensitet og lokalisering varieres for å ha effekt. Effekten av bortjaging vil ha best effekt om gjessene kan jages til et areal de får beite uforstyrret og som anses som like attraktivt som arealet de jages bort fra (se senere).

Laser

Håndholdt laser er et relativt nytt verktøy for bortjaging av gjess. Om strålen treffer bakken litt fra gjessene (ca. 1 meter) vil flekken oppleves som en skygge fra en overflygende rovfugl og skremme gjessene på vingene. Studier har vist at dette kan ha en bra jageeffekt, men at gjessene også etter hvert kommer tilbake (Clausen mfl. 2019; Aarseth 2021; Rasmussen 2022). Fordelen er imidlertid at laseren er enkel i bruk og tidsbesparende siden en kan jage på lange avstander (ofte på flere hundre meters hold) og ha laseren tilgjengelig om en for eksempel kjører rundt på eiendommen med bil (Rasmussen 2022). Laseren er imidlertid noe mindre effektiv i solskinn, og den er også relativt kostbar. Kost-nytte verdi må vurderes. Flere større matprodusenter bruker laser i dag som verktøy for å begrense skadene gjessene påfører vekstene, og enkelte kommuner har også investert i noen lasere for utlån. I Norge er alle håndholdte lasere over 1 mW underlagt godkjenning av Direktoratet for strålevern.

Drone

Det er i dag enkelte bønder som bruker drone for å jage bort gjess fra de mest sårbare arealene og melder om god effekt. Forskrift om luftfart med ubemannet luftfartøy har bestemmelser om forsikringsplikt, flyforbudssoner og kompetansekrav. Det er krav om løyve i de fleste tilfeller når dronen skal nyttes i næringsvirksomhet og det er viktig at bruker setter seg inn i dette. Bruk av drone i nærheten av fuglefredningsområder kan også være konfliktfylt.

I Sverige er det flere forskningsprosjekter der effekt av ulike jagemetoder er testet og sammenlignet (Månsson mfl. 2024; Robai mfl. 2024). Konklusjonen på disse er at gjessene eksponert for alle metodene (gående person, done, kite, fugleskremsel, oppblåsbar figur) etter hvert kommer tilbake til arealene det jages på, at drone er den mest effektive metoden, men at gjessene bare flyttes rundt på arealene og forflytter problemet.

Gjerder

For jordbruksarealer som ligger ned mot sjøen der gåsefamiliene kommer inn og beiter på vekstene i perioden de ikke kan fly, vil oppsetting av gjerder (gjerne typen saueneetting) mellom innfartsåren fra sjøen og arealet gjessene ønsker å beite på kunne være en effektiv utestenging av gjessene (Tombre mfl. 2018). Det er imidlertid viktig å påse at gjerdet ikke har noen åpninger eller muligheter for gjessene å komme seg inn under dette. Om mulig kan en del av arealet «ofres» på ene siden av gjerdet slik at gjessene fortsatt har noe å beite på. Her må, som ved de andre tiltakene, lokale tilpasninger og muligheter vurderes.

Skadefelling

Skadefelling av gås er et tiltak som er mulig utenom jakttiden, men det er et jagetiltak og skal ikke være bestandsregulerende. Tiltaket kan praktiseres når andre tiltak ikke fungerer. Strengt vilkår foreligger, og det er grunneier som må søke kommunen om å praktisere dette.

Det forutsettes at skadefelling er nødvendig for å stanse eller avverge skade på avling. Sivilombudet uttaler blant annet: Formålet med forskriften er å forvalte viltet i samsvar med naturmangfoldloven, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Viltforvaltningen skal innenfor denne rammen ivareta hensynet til dyrevelferd og dyrehelse, forskning, undervisning, landbruk, friluftsliv, næringsliv og andre offentlige og private interesser.

Dette innebærer at søker må vise til at skaden er, eller kan bli, av vesentlig betydning og må legge ved dokumentasjon på dette. Dette kan være bilder av skade, men også bilder av gåseflokker på arealet og andre egenvurderinger.

Normalt er det sjelden tvil om dette. Søker må også vise til at andre tiltak som bortjaging etc. er utprøvd i rimelig grad, og uttaket må rettes mot det skadegjørende individet (som beiter på det spesifikke arealet der det er/blir beiteskade og det søkes om skadefelling). Det må også vurderes om skadefelling kan anses å faktisk å ha noen effekt i form av reduserte beiteskader.

I en studie på Jarlsberg Hovedgård i Tønsberg, ble det i gjennomført vekselvis skadefelling og manuell jaging. Her var det ikke mulig å skille effekten av de to tiltakene med tanke på tiden det tok før det var gjess tilbake på jordet (Andersen 2017; Tombre & Andersen 2025). I en studie fra Fredrikstad var både hvitkinngjess og grågjess borte fra eiendommen etter skadefelling av hvitkinngås (Tombre &

Eriksen 2022), og effektene av skadefelling var også betydelige på øygruppen Musvær utenfor Tromsø (Aarseth mfl. 2018; Aarseth 2023). Effektene vil følgelig variere mellom lokaliteter. Så lenge vilkårene er oppfylt erfares tiltaket å ha en viktig konfliktforebyggende effekt som også er et viktig mål i den europeiske forvaltningsplanen for grågås. Dette er imidlertid ikke et argument for å iverksette skadefelling, men er et resultat av implementert tiltak.

Det vil være gunstig med noenlunde lik praksis mellom grunneiere som får slike tillatelser. Det vil imidlertid ikke nødvendigvis være hensiktsmessig at alle skal få tillatelse til å felle det samme antallet med gjess. Det vil være variasjoner i mengde gjess som er på arealene, med en tilsvarende variasjon i mulig skadeomfang. Det hele vil også være situasjonsbetinget, der en nysådd åker er mye mer utsatt. Beiteskader forårsaket av gjess på slike arealer vil gi mye større negative konsekvenser enn om gjessene beiter på en etablert eng.

Konklusjon for akutte skadeforebyggende tiltak

Jagetiltak med ulike metoder og oppsetting av gjerder vil verne om landbruksarealene i gitte sårbare perioder og også begrense skadene gjess kan påføre vekstene. Sannsynligvis flyttes problemene andre steder, men kan ha en avgjørende betydning for grunneieren som utøver tiltaket.

Tiltakene er derfor viktige verktøy, og en kombinasjon av flere tiltak vil ha størst effekt. Norges Bondelags Gåseprosjekt har utarbeidet en veileder med beskrivelse av tiltak for å forebygge beiteskader av gjess (Norges Bondelag 2023). Er det betydelige mengder med gjess vil bestandsregulerende tiltak kunne bidra ytterligere med å begrense beiteskadene også på lengre sikt.

4.2 Langsiktige og bestandsregulerende tiltak

Eggsanking

Eggsanking er en grunneierrett, og kan begrense den lokale tilveksten av grågjess. Om en lar to egg ligge igjen i reiret vil gåsa fortsatt ruge ut disse. Om hele kullet er lagt (normalt 5-6 egg) vil ikke nye egg legges.

Grunneier kan sanke egg frem til 15. april. Statsforvalteren kan tillate forlenga sankeperiode om dette er et tiltak som inngår i en godkjent lokal forvaltningsplan for grågås.

I tillegg til å begrense tilveksten av gjess, er gåseegg en god matressurs. Skal en måle effektene av eggsanking er det viktig at tiltaket kombineres med gåsetellinger både før og etter iverksatt tiltak.

Eggpunktering er mindre praktisert i Norge, og særskilte tillatelser må gis fra Miljødirektoratet. Flere argumenterer for at dette er et uetisk tiltak som gjør at den rugende gåsen utarmes før paret forlater reiret.

Jakt

I tillegg til eggssanking er den tradisjonelle høstjakten på grågås et bestandsregulerende tiltak. Det er per 2025 ingen begrensning eller kvoter for hvor mange grågjess som kan felles.

16

Gåsejakt praktiseres noe ulikt alt etter hvor i landet en er. Resultater fra flere forskningsprosjekter og lokale jaktorganiseringer fra jordbrukslandskapet i Trøndelag viser hvordan jaktuttaket av gjess kan øke om (I) grunneierne samarbeider over større områder, (II) det er også arealer uten jakt der gjessene kan samle seg (jakt- og friarealene kan alternere), og (III) det ikke jaktes hver dag (Jensen mfl. 2016, 2017; Tombre mfl. 2022). I Trøndelag beiter imidlertid gjessene på spillkorn i kornåker og forholdene er nokså annerledes enn i Nordland.

En del av de samme prinsippene vil likevel med fordel også kunne praktiseres i dette fylket, særlig begrense skyte-intensiteten i starten av sesongen. Da gjessene i jaktperioden langs kysten i Nordland er på gressarealer og på naturlige habitater (bær er en viktig matkilde sensommer og tidlig høst) er skuddavstandene ofte lange, så jakt med rifle er kanskje det mest effektive.

Et grunneiersamarbeid og tilrettelegging for gåsejakt i større områder vil sannsynligvis også her være en fordel om en ønsker å øke uttaket og gjennomføre en trygg jakt som minimerer sannsynligheten for skadeskyting og andre uheldige episoder. I samarbeid med Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold har Norges Bondelags Gåseprosjekt utarbeidet en veileder for grunneierorganisering for gåsejakt (Norges Bondelag og Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold 2015). Her er det gode forslag til hvordan gåsejakten kan optimaliseres og etableres på en god måte, også med relevans for Nordland.

I Nordland starter den regulære grågåsjakten 15.august, og sør for Rana og Rødøy kommuner den 10.august. Statsforvalteren kan åpne for jakt inntil 15 eller 20 dager tidligere om det foreligger en godkjent lokal forvaltningsplan henholdsvis nord og sør for Rana og Rødøy.

Tidsbegrensninger gjennom døgnet gjelder, og på de første fem dagene skal jakten begrenses til flyvende gjess over aktivt drevne innmarksarealer. Flere gårdbrukere

har vist til at grågjessene flyr rundt på jordbruksarealene lenge før den ordinære jaktstarten og argumenterer for en tidligere jaktstart.

Resultater fra et prosjekt der vingeutviklingen ble målt for felte grågjess i juli og august viste at flere grågjess kan fly i perioden før jaktstarten, men også at det er en betydelig variasjon i vingeutviklingen (Gundersen mfl. 2022 og *upubliserte data*).

Dette kan være en klimaeffekt, der en lengre sesong gjør at flere grågås-par går til hekking og at sene par også får frem levedyktige unger (derav stor variasjon mellom individene i vingeutvikling). Følgelig er det ingen automatikk i at en tidligere vår skal gi en tidligere jaktstart.

I en forvaltningsplan der jakt er et sentralt bestandsregulerende tiltak vil det være viktig å vise til at målet er at skadeskyting av gjessene skal være på et absolutt minimum.

Avstand jegeren skyter på er et nøkkelord. Norges jeger og fiskerforbund arrangerer egne gåsejaktkurs (utviklet i samarbeid med Norges Bondelags Gåseprosjekt) over hele landet, inkludert i Nordland, der prinsipper og praksis for gåsejakt er tema.

Konklusjon for langsiktige og bestandsregulerende tiltak

Både eggsanking og jakt er virkemidler som på sikt kan redusere beiteskader da det etter slike tiltak blir færre gjess som gjør skade.

Myndighetene i Norge har meldt inn til den europeiske planprosessen at vi har en grågåsbestand som er godt over det vi anser som det nedre bærekraftige nivået. De bestandsregulerende virkemidlene er derfor viktige for å begrense beiteskader og konflikter lokalt og regionalt.

Tiltakene må gjennomføres på en forsvarlig måte sett fra et dyrevelferdsperspektiv. Særlig vil minimaliseringen av skadeskyting være sentralt å vise til i den internasjonale planprosessen for grågås, spesielt siden vi deler bestanden med land som ikke har regulær gåsejakt (bl.a. Nederland og Belgia).

4.3. Andre tiltak

Nye frøblandinger

En tidligere vår og et varmere klima åpner for at det kan være alternative gressfrøblandinger enn det som tradisjonelt brukes (ofte timotei-dominert) som (I) kan tåle gåsebeiting bedre, (II) gi tilfredsstillende avlinger, og (III) også er likt av

husdyrene som fôr gjennom vinteren. I et prosjekt i Andøy kommune, initiert av flere grunneiere som allerede hadde testet flere gressvarianter, ble et forskningsprosjekt gjennomført både med lab- og felt-eksperimenter, en samfunnsfaglig del som fokuserte på gårdbrukernes perspektiver og en praktisk implementering hos fire grunneiere (Vestland 2021; Elverland mfl. 2022; Tombre mfl. 2024).

Alternative frøblandinger (hundegras, strandsvingel, raigras) ble testet i tillegg til den timoteidominerte «Vesterålsblandingen». Sommert viste resultatene at de alternative gressfrøblandingene sammenlignet med de tradisjonelle blandinger (I) produserte flere kilo gress per daa (råverdier og tørrstoff), (II) produserte flere melkeføreheter, (III) kunne bidra med en ekstra avling, (IV) ble spist av husdyrene like greit som annet fôr om vinteren, og (V) hadde antakelig lengre omløpstid på grunn av mindre innslag av ugress.

Slike forsøk kan bidra til at konsekvensene av gåsebeiting blir mindre, men samtidig må hver gårdbruker vurdere hva om er mulig på egne arealer. Her vil landbruksrådgivningen kunne være en god rådgiver og støttespiller.

Etablering av friområder (kombinert med jaging)

Etablering av arealer der gjessene kan beite fritt må gjerne kombineres med jaging på de arealene en vil beskytte. Friområde må gjøres mer attraktivt, og vil ikke være et effektivt virkemiddel om gjessene likevel bruker de sårbare landbruksarealene (Nilsson mfl. 2024).

Å gjøre et landbruksareal attraktivt for gjess vil vanligvis innebære en kostnad, enten ved å dyrke opp et areal eller pleie dette på en måte som gjør det attraktivt for gjessene. Slike tiltak er kanskje best å få til om flere grunneiere samarbeider og kan dele på kostnadene (deler også de positive sidene), og/eller kommunen kobles på som en støttespiller.

5. Forvaltning av grågås i nordlandskommuner

Flere kommuner i Nordland har hatt kommunale forvaltningsplaner for gjess før den regionale planen ble implementert i 2019. Andre har sluttet seg til planen i ettertid og har kommunale tiltak med henvisning til den regionale planen (**Tabell 2**).

Kommuner i Nordland som ikke er representert i tabellen antas å ha mindre forekomst av grågås og følgelig mindre behov for helhetlig grågåsforvaltning. Om dette skulle endre seg vil gjeldende regional forvaltningsplan være et støttende dokument som kan veilede i de lokale prosessene.

Tabell 2. Kommuner i Nordland og relevant grågåsforvaltning koblet mot den regionale forvaltningsplanen fra 2019-2025 (informasjonen er hentet fra de respektive kommunenes hjemmesider og andre dokumenter tilgjengelig på nettet).

Kommune	Tiltak iverksatt med referanse til regional forvaltningsplan for grågås
Alstadhaug Dønna Herøy Vega	Viser til at kommunene slutter seg til den regionale planen. Åpnes for tidlig jakt (f.o.m. 26.juli), etter søknad til Statsforvalteren med referanse til den regionale planen. Perioden for eggsanking er utvidet fra frem til 15.april til 30.april, etter søknad til Statsforvalteren med referanse til den regionale planen. Kommunene har fra før en interkommunal forvaltningsplan (gjeldende frem til 2017) der grågås inngår med problembeskrivelse og prioriterte tiltak.
Andøy Bø Hadsel Lødingen Sortland Øksnes	Vesterålskommunene har en interkommunal forvaltningsplan som også er gjeldene i perioden for regional plan. Denne følger samme prinsipper som regional plan.
Meløy	Kommunen slutter seg til regional plan og viser til denne for lokale retningslinjer for forvaltning av gås i kommunen (for søknader om tidlig jakt og utvidet periode for eggsanking). Har også utarbeidet en Temaplan for forvaltning av gås 2024-2026 med konkretisering av bl.a. jaktområder.

Kommunene Alstadhaug, Dønna, Herøy og Vega har for perioden 2014-2017 hatt en interkommunal forvaltningsplan for kortnebbgås, hvitkinngås og grågås med problembeskrivelser, identifisering og prioritering av tiltak (Dønna kommune 2017). Kommunene viser etter dette til at de slutter seg til den regionale forvaltningsplanen for fylket.

Vesterålskommunene, Andøy, Bø, Hadsel, Lødingen, Sortland og Øksnes har også en interkommunal plan for både kortnebbgås og hvitkinngås der også grågås inngår med problembeskrivelse og konkrete tiltak. Planen fra 2007 (Sortland kommune 2007) hadde opprinnelig ingen tidsbegrensing, men ble revidert i 2016 (Sortland

kommune 2016) og følger i ettertid mål og prioriteringer som samsvarer med den regionale planen.

Meløy kommune har utarbeidet lokale retningslinjer for gåseforvaltning i 2022-2023, og har også en Temaplan for forvaltning av gås 2024-2026 (Meløy kommune 2022, 2024). I sistnevnte vises det til den regionale planen og det er en detaljert problembeskrivelse, forslag til tiltak og kart med identifisering av områder med beiteskader og forslag til arealer for jaktorganisering. Jakt oppgis som det sentrale virkemiddelet for bestandsregulering og reduksjon av konflikter mellom beitende gjess og landbruket.

20

Felles for kommunene som slutter seg til den regionale planen, og viser til denne for ønsker om dispensasjoner fra gjeldende regelverk, er at dette primært gjelder bestandsregulerende tiltak som lengre periode for mulighet for grunneierne til egg-sanking og en mulighet for tidligere regulær jaktstart.

Selv om kommunale planer har identifisert mange ikke-bestandsregulerende tiltak for å begrense beiteskader, synes disse mindre prioritert, men er heller ikke tiltak der det må søkes om egen dispensasjon fra Statsforvalteren. Det er derfor usikkert hvilke tiltak av slike som har vært prioritert og fungert uten nærmere undersøkelser i de respektive kommunene.

6. Gjess som økosystemtjeneste og ressurs

Gåseforvaltning der konfliktene balanseres mot økosystemtjenester er lite synlig i gjeldene forvaltningsplaner og dokumenter. For kommuner som har mye gjess, og derfor sannsynligvis utfordringer for det lokale landbruket, vil gjerne konfliktdempende tiltak være det mest nødvendige å sette søkelys på.

En balansering mot verneinteressene vil imidlertid være gunstig ved at en kan vise til mulige tiltak som å koble bortjaging av gjess med egne områder der gjessene kan få være uforstyrret. Her kan det også tilrettelegges for fugleobservasjoner og naturopplevelser. Slike tiltak krever imidlertid ofte økonomisk støtte (se under tiltaksdelen), men vil likevel være et viktig signal å identifisere som et av flere tiltak en ønsker å få gjennomført i en lokal forvaltningsprosess.

At gjessene omtales som et problem kan være lite gunstig om en også ønsker å sette søkelys på de positive sidene som rekreasjonsjakt og eggsanking (som en aktivitet og ressurs, inkludert jaktopplevelser). Ofte er det mindre justeringer som skal til i form

av ordlyd og tilnærming i tekstform når ulike tiltak i gåseforvaltningen beskrives. En balansert forvaltning, både lokalt og regionalt, er mindre konfliktfylt om det er en vekting mellom de ulike aspektene med grågåsbestanden.

7. Forvaltningsmål for Nordland

Grågåsforvaltningen i Nordland vil følge både de nasjonale og internasjonale rammene, og vil også slutte seg til de prosessene som foregår i den europeiske planen som grågjessene i Nordland tilhører.

Det vil naturlig nok være nødvendig med regionale og lokale tilpasninger, og basert på ulik forekomst og tetthet av grågjess vil det være nødvendig med ulike prioriteringer i de ulike delene av fylket.

Basert på nåværende kunnskap er det identifisert fire hovedmål for Nordland, som i all hovedsak følger forvaltningsmålene skissert i den foregående regionale planen.

7.1 Lokal tilpasset forvaltning

Hver kommune må tilpasse sin lokale grågåsforvaltning. Denne fylkesplanen kan brukes som et veiledende verktøy, både når det gjelder mulige tiltak og prioriteringer av disse.

Kommunene som ønsker å ta i bruk tiltak der det kreves egen forvaltningsplan, eller tillatelse fra øvrige myndigheter, kan tilslutte seg gjeldende plan og søke Statsforvalteren med henvisning til denne.

Det må også utarbeides en beskrivelse av de lokale problemområdene og eventuelle tiltak knyttet opp mot disse.

Målsetting:

Forvaltningen av grågås i Nordland skal være lokaltstyrt og fleksibel og praktiseres i henhold til gjeldende regelverk og overordnet forvaltning av grågåsbestanden.

Lokale tiltak og problemområder skal beskrives lokalt. Bestandsregulerende tiltak kan iverksettes der forholdene tilsier dette basert på beiteskadeproblematikken i kommunen.

7.2 Mulighet for lokale bestandsmål

Forekomsten av grågås i Nordland, og den nasjonale tilstanden for bestanden, tilsier at bestandsregulerende tiltak kan være en mulighet for å begrense/ redusere konflikter med landbruket og begrense negative effekter for annen flora og fauna. For å måle effekter av iverksatte tiltak kan det settes et mål for den lokale bestanden og at det gjennomføres registreringer som kan evaluere tiltakene.

22

Naturmangfoldloven slår fast at både grågås og deres naturlige leveområder skal bevares på kort og lang sikt, og dette vil være rammebetingelser for iverksatte tiltak. Jaktstatistikk vil tallfeste innsatsen, men gåseregistreringer etter iverksatte tiltak, på kort og lang sikt, vil kreve mer innsats og må også være en del av evalueringen.

For fylket som helhet vil det være lite hensiktsmessig med et eget bestandsmål gitt variasjonen i forekomster og tettheter av grågås som er i fylket i dag.

Målsetting:

Kommunene kan iverksette bestandsregulerende tiltak, men effekter av disse må også evalueres og gjennomføres innenfor gjeldende regelverk og overordnet forvaltningsmål. Om det settes et bestandsmål for kommunen kan effekter evalueres gjennom å registrere antall hekkende grågåspar/antall gjess og antall felte gjess (eventuelt antall egg sanket i reirperioden).

7.3 Forvaltningens ansvar ved konflikter

Bestandsregulerende tiltak som jakt kan være konfliktfylte. I situasjoner der det oppstår konflikt rundt bruken av tiltak er det viktig at kommunens ansvar og fokus overfor øvrige samfunnsinteresser er definert og reflektert i regional og lokal forvaltning.

Målsetting:

Forvaltningen av grågås i Nordland skal prioritere å forhindre skader påført øvrige samfunnsinteresser. I områder der det iverksettes omstridte tiltak skal utfordringene knyttet mot skadeproblematikk beskrives slik at årsaken til at eventuelle omstridte tiltak må tas i bruk kommer klart frem.

7.4 Effektiv jakt og eggsanking som bestandsregulerende tiltak

Gjeldende plan beskriver en rekke kort- og langsiktige tiltak for å begrense beiteskader for landbruket.

En kombinasjon av flere tiltak vil være mest effektivt, og et langsiktig tiltak som ordinær høstjakt anses som det mest effektive om det reduserer den lokale hekkebestanden. Det finnes flere forskningsprosjekter og aktiviteter som viser hvordan effektiv jakt kan gjennomføres, som også inkluderer råd om skyteavstand for å minimere skadeskyting.

Et grunneiersamarbeid med planlegging av jakten i tid og rom, der jaktområder og hvileområder for gjessene alterneres, kan være en mulig ordning. Her kan kommunen bidra i en samordningsprosess, og inkludere både grunneiere og jaktmiljøet for en god planlegging.

Dette vil eventuelt også gjelde for tiltaket med tidlig jakt, og rettighetshavere bør evaluere hvordan dette påvirker uttaket av gjess i den regulære jaktseasonen. Eggsanking er et annet bestandsregulerende virkemiddel som grunneiere kan gjennomføre. Dette kan også utvikles til en lokal ressurs.

Målsetting:

Ordinær jakt på grågås er fortsatt hovedvirkemiddelet for bestandsregulering av grågås i Nordland. Rettighetshavere bør gå sammen for å planlegge en lokal ordning. Råd og veiledning kan hentes fra Norges Bondelags veileder for jakt, samt fra flere forskningsprosjekter i regi av NINA (se også i Tiltaksplanen under). Eggsanking bør også praktiseres i økende grad.

8. Tiltaksplan

I denne forvaltningsplanen er det beskrevet en rekke forvaltningstiltak for grågås, samt kunnskap og erfaringer om effekten av disse under ulike forhold (Kapittel 4). Noen av tiltakene kan grunneier selv gjennomføre uten særskilte tillatelser, andre krever søknad og godkjenning fra Statsforvalteren.

For noen av tiltakene er det også mulig å søke om tilskudd både lokalt og regionalt. Prosjektorientert (FoU) arbeid knyttet opp mot forvaltning av grågås står i tillegg fritt til å søke om tilskudd fra eksterne aktører.

Når en kommune, gårdbruker eller rettighetshaver vurderer å implementere forvaltningstiltak er det viktig at en setter seg godt inn i fordeler og utfordringer knyttet opp mot de aktuelle tiltakene slik at gjennomføringen blir så god som mulig.

For tiltak som har som formål å bedre jaktutøvelsen bør det alltid være en målsetting å ha tilstrekkelig med størrelse på arealene slik at jakt i en del av området ikke påvirker andre deler som vil fungere som friareal for gjessene når det ikke jaktes i denne delen av jaktområdet. Også her må det gjøres lokale tilpasninger, og gi det hele noe tid med eventuelle justeringer før ordningen evalueres.

8.1 Tiltak innen privat og offentlig forvaltning

Dette er tiltak som skal gi bedre forutsetninger for å oppnå en god forvaltning av grågjessene. Blant annet kan dette være tiltak som har som formål å bedre kunnskap om bestand, utfordringer og problemområder.

Mulige økosystemtjenester og goder kan også inngå her. Lokalkunnskap rundt disse temaene er avgjørende for å oppnå en bedre forvaltning av grågås. Mange av tiltakene har også som målsetting å bidra til en mer målrettet og kunnskapsbasert forvaltning.

Kommuner med utfordringer bør ha som hovedmål å knytte seg til en forvaltningsplan slik at man står friere til å ta i bruk tiltak man ellers ikke kan benytte seg av. Disse tiltakene, med ansvar, prioritering, og mulig finansiering er presentert i

Tabell 3.

Tabell 3. Aktuelle forvaltningstiltak for grågås som kan benyttes i Nordland, samt hvem som har ansvar for gjennomføring, prioritering og potensielle finansieringskilder.

Tiltak	Ansvar	Prioritering	Finansiering	Kommentar
Utarbeide lokal forvaltningsplan	Kommune	Høy	Kommunalt og regionalt viltfond,	Gjelder kommuner som ønsker egen plan
Tilslutning regional plan m. lokal beskrivelse i hht. lokale/ regionale målsettinger	Kommune	Høy	Kommunalt og regionalt viltfond	Gjelder kommuner som ønsker/har behov for dette
Kartlegging og overvåking	Kommune/ Statsforvaltere	Høy	Kommunalt og regionalt viltfond, rettighetshavere	Lokalt: Kommune Regionalt: Statsforvalter, Fylkeskommune
Fastsette forskrift for utvidet jakttid/eggsanking	Statsforvaltere	Høy		Norges Bondelags Gåseprosjekt har et prosjekt der dato for eggsanking evalueres. Her forventes et innspill til direktoratene når resultatene foreligger.
Vurdere/taksere beiteskader	Grunneier	Høy	Kommunalt og regionalt viltfond, rettighetshavere	Kommunalt viltfond kan benyttes dersom dette fremmer den lokale viltforvaltningen. Slike vurderinger er sentrale om grunneier skal få godkjent skadefelling.
Tildeling av skadefellingstillatelser/ Rapportere skadefelling	Kommune	Høy		Kopi bør sendes Statsforvalteren. Det kan utarbeides retningslinjer/

				maler for gjennomføring jmf. Vedlegg 1 som viser eksempel fra Stavanger kommune.
Revisjon og evaluering av lokale forvaltningsplaner	Kommune	Høy	Regionalt viltfond	Ved lokal tilslutning av gjeldende plan vil revisjon være avgjørende for videre arbeid
Etablere lokale bestandsnivå/fellingsnivå	Kommune	Middels	Kommunalt og regionalt viltfond	I samarbeid/ dialog med Statsforvalteren

8.2 Skadeforebyggende og konfliktdempende tiltak

Skadeforebyggende og konfliktdempende tiltak kan gårdbruker/grunneier iverksette selv. Igjen vil kombinasjon av flere tiltak som oftest ha best effekt, men dette vil avhenge av landskapsmessige aspekter, tid på året og tetthet/forekomst av gjess.

Det er viktig å dokumentere og evaluere effekter av utprøvd tiltak, som også vil bidra til det kumulative kunnskapsgrunnlaget for grågåsforvaltningen. En oversikt over mulige tiltak (se også kapittel 4 i denne planen) er skissert med kommentarer i

Tabell 4.

Tabell 4. Skadeforebyggende og konfliktdempende tiltak som er aktuelle for grågås i Nordland Se også Kapittel 4 for mer utfyllende kunnskap og erfaringer av tiltakene.

Tiltak	Kommentar
Bortjaging (ulike metoder)	Kan være tidkrevende, og variasjon i jagemetoder er nødvendig for å ha størst mulig effekt. Laser har en fordel ved at den virker på lang avstand (laser over 1 mW underlagt godkjenning av Direktoratet for strålevern). Eget areal beskyttes, samtidig forflyttes problemet til andre.
Bortjaging kombinert med attraktivt areal	Vil ha god effekt om alternative arealer er attraktive for gjessene. Vil være behov for ekstra pleie av arealet og/eller noe økonomisk bistand. Gåsearealet kan også tilrettelegges for fugleobservasjoner (fugletårn?), mm.
Gjerder mellom sjø/vann og innmark	Er effektivt i perioden gjessene ikke kan fly i myteperioden.
Nye frøblandinger/ endring av avlingstype	Lokale tilpasninger er nødvendig. Landbruksrådgivningen kan være god rådgiver og støttespiller ved slike tiltak.
Skadefelling	Skal kun benyttes når ingen andre metoder fungerer, samt at uten tiltaket vil det være økonomiske tap av betydning. Krav om søknad. Saksgangen kan effektiviseres om grunneier kan bruke felles skjema utarbeidet av kommunen (se eksempel fra Stavanger kommune i Vedlegg 1).

8.3 Langsiktige og bestandsregulerende tiltak

Bestandsregulerende tiltak vil være en mer langsiktig løsning enn tiltakene vist til i Kp. 8.2. I Nordland kan grågåsbestanden reguleres ved regulær jakt eller ved eggsanking.

Har kommunen en forvaltningsplan kan det også søkes om å ha såkalt tidlig jakt og/eller utvidet periode for eggsanking. Det er et mål å få optimalisert tiltakene i større grad enn det praktiseres i fylket i dag. En oversikt over mulige tiltak (se også kapittel 4 i denne planen) er skissert med kommentarer i **Tabell 5**. Alle tiltakene anses å ha høy prioritet i fylket.

Tabell 5. Bestandsregulerende tiltak for grågås som kan implementeres i Nordland. Se også Kapittel 4 for mer utfyllende kunnskap og erfaringer av tiltakene.

Tiltak	Kommentar
Grunneiersamarbeid for optimal jaktorganisering	Om flere grunneiere samarbeide om jakt- og friområder som kan alternere vil flere gjess felles og tiltaket mer effektivt. Mål om å minimalisere skadeskyting er viktig å poengtere.
Tidlig jaktstart	Kan bidra som bestandsregulerende tiltak, må vurdere om det har negativ effekt for den regulære jakten senere.
Utvidet periode for sanking av egg	Å sanke egg fra grågås reir vil dempe tilveksten i bestanden og således fungere som et bestandsregulerende virkemiddel. En grunneierrett som kan utvikles til å bli en ressurs.

8. Referanser

- Andersen, G.E.B. 2017. Interaksjon mellom gjess og landbruk i Vestfold; skadefelling eller jaging for å redusere beiteskader? Masteroppgave Universitetet i Innlandet, 41 s.
- Bakken, J. & Tombre, I.M. 2025. Grågås i Lofoten; Registreringer i kommunene Vestvågøy og Flakstad. NINA Rapport 2712. Norsk institutt for naturforskning <https://nva.sikt.no/registration/019b096a95cd-75c0fb38-0f88-457e-a816-9302acf86ca9>
- BirdLife International 2004. Birds in Europe II: population trends, estimates and conservation status. *BirdLife International*, Cambridge. 374 s.
- Buij, R., Melman, T.C.P., Loonen, M.J.J.E. & Fox, A.D. 2017. Balancing ecosystem function, services and disservices resulting from expanding goose populations. *Ambio* 46: 301-318. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-017-0902-1>
- Clausen, K. K., Marcussen, L. K., Knudsen, N., Balsby, T. J. S. & madsen, J. 2019. Effectiveness of lasers to reduce goose grazing on agricultural grassland. *Wildlife Biology*, 1: 1-8. <https://bioone.org/journals/wildlife-biology/volume-2019/issue-1/wlb.00560/Effectiveness-of-lasers-to-reduce-geese-grazing-on-agricultural-grassland/10.2981/wlb.00560.full>
- Dønna kommune 2017. Forvaltningsplan for kortnebbgås, hvitkinngås og grågås i Alstadhaug, Dønna, Herøy og Vega kommuner. Interkommunal forvaltningsplan, 46 s. <https://img6.custompublish.com/getfile.php/2679080.2126.qucsctafau/FORVALTNINGSPLAN%2Bg%C3%A5s%2B2014-2017.%2BRevidert%2B04.07.2014.pdf?return=www.heroyfjordingen.no>
- Elverland, E., Dalmannsdottir, S., Tombre, I. & Jørgensen, M. 2022. Coexistence of geese and grassland – new grassland mixtures tolerating goose grazing. In: Delaby, L., Naumont, R., Brocard, V., Lemauiel-Lavenant, S., Plantureux, S., Vertè & Peytaud, J.L. 2022. (reds.) Grassland at the heart of circular and sustainable food systems. *Grassland Science in Europe*, 27: 367-369. https://www.europeangrassland.org/fileadmin/documents/Infos/Printed_Matter/Proceedings/EGF2022.pdf#page=85
- Follestad, A. 2011. Tellinger av mytende grågjess i Vega kommune. *Havørna* 22: 10-27. https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2020/03/22/7146/havorna_2011.pdf
- Eriksson, L., Johansson, M., Månsson, J., Redpath, S., Sandström, C. & Elmberg, J. 2020. The public and geese: a conflict on the rise? *Human Dimensions of Wildlife* 25: 421-437. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10871209.2020.1752420>
- Fox, A.D. & Abraham, K.F. 2017. Why geese benefit from the transition from natural vegetation to agriculture. *Ambio* 46: S188-197. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-016-0879-1>
- Fox, A.D. & Madsen, J. 2017. Threatened species to super-abundance: The unexpected international implications of successful goose conservation. *Ambio* 46: S: 179-S187. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-016-0878-2>
- Fox, A.D., Elmberg, J., Tombre, I.M. & Hessel, R. 2017. Agriculture and herbivorous waterfowl: a review of the scientific basis for improved management. *Biological Reviews* 92: 854-877. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/brv.12258>
- Frøya og Hitra kommuner 2023. Forvaltningsplan for grågås. Frøya og Hitra kommune 2023-2028. Høringsutkast, 24 s. <https://www.hitra.kommune.no/wp-content/uploads/sites/86/2023/07/Forvaltningsplan-for-gragas-i-Froya-og-Hitra-kommuner-2023-2028.pdf>
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994. Norsk fugleatlas. *Norsk Ornitologisk Forening*, Klæbu.

- Green, A.K. & Elmberg, J. 2013. Ecosystem services provided by waterbords. *Biological Reviews* 89: 105-122. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/brv.12045>
- Gundersen, O.M., Tombre, I.M. & Bakken, J. 2022. Vingefjærutvikling hos grågjess i Vesterålen. NINA Rapport 2188. 25 s. Norsk institutt for naturforskning. ISBN: 978-82-426-4982-9. (in Norwegian with English summary) <https://hdl.handle.net/11250/3034162>
- Holmgaard, S.B. 2022. Gåseutfordringer i landskapet. Erfaringer fra gårdbrukere i Fredrikstad kommune. *NIKU Rapport* 117 (in Norwegian with English Summary). <https://www.niku.no/wp-content/uploads/2022/12/NIKU-rapport-117-Gaseutfordringer-i-landbruket-1.pdf>
- Holmgaard, S.B., Tombre, I.M. & Eythórsson, E. 2018. Hunter Opinions on the Management of Migratory Geese: A Case of Stakeholder Involvement in Adaptive Harvest Management. *Human Dimensions of Wildlife* 23 (3): 284-292. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10871209.2018.1424269>
- Jensen, G.H., Madsen, J. & Tombre, I. 2016. Hunting migratory geese: Is there an optimal practice? *Wildlife Biology* 22: 194-203. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.2981/wlb.00162>
- Jensen, G.H., Pellissier, L., Tombre, I.M. & Madsen, J. 2017. Landscape selection by migratory geese: implications for hunting organisation. *Wildlife Biology* 2017: wlb.00192. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2981/wlb.00192>
- Madsen, J. & Williams, J.H. (Compilers) 2012. International Species Management Plan for the Svalbard Population of the Pink-footed Goose *Anser brachyrhynchus*. AEWA Technical Series No. 48. Bonn, Germany. https://egmp.aewa.info/sites/default/files/download/population_status_reports/AEWA%20International%20Species%20Management%20Plan%20for%20Svalbard%20Population%20of%20the%20Pink-footed%20Goose.pdf
- Meløy kommune 2022. Lokale retningslinjer forvaltning gås Meløy kommune 2022-2023. 4 s. <https://www.meloy.kommune.no/globalassets/dokumentarkiv/plan-og-naring/horinger/lokale-retningslinjer-forvaltning-gas.pdf>
- Meløy kommune 2024. Temaplan – forvaltning av gås 2024–2026. 10 s. <https://www.meloy.kommune.no/globalassets/dokumentarkiv/plan-og-naring/horinger/horing-temaplan-gas/temaplan-forvaltning-av-gas.pdf>
- Månsson, J., Teräväinen, M., Andrén, H., Million, W. & Elmberg, J. 2024. Individual responses of GPS-tagged geese scared off crops by drones or walking humans. *Ecological Solutions and Evidence* 2024; 5:e12386. <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/2688-8319.12386>
- Nagy S., Heldbjerg H., Jensen G.H., Johnson, Madsen J., Therkildsen O., Meyers E., & Dereliev S., (Compilers). AEWA EGMP (2021) Adaptive Flyway Management Programme for the NW/SW European Population of the Greylag Goose (*Anser anser*). AEWA EGMP Programme No. 1. Bonn, Germany. https://egmp.aewa.info/sites/default/files/download/population_status_reports/Adaptive_Flyway_Management_Programme_for_NW_SW_European_Population_of_Greylag_Goose.pdf
- Nilsson, L., Månsson, J., Elmberg, J., Liljebäck, N. & Tombre, I. 2024. Selection of a diversionary field and other habitats by large grazing birds in a landscape managed for agriculture and wetland biodiversity. *Ecological Solutions and Evidence* 5:e12302 <http://dx.doi.org/10.1002/2688-8319.12302>
- Norge Bondelag og Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold 2015. Jaktområder for gåse – En veileder i grunneierorganisering og jakt. <https://nettbutikk.bondelaget.no/files/norgesbondelag/Documents/Vedlegg/Veileder%20-%20Jaktomr%C3%A5der%20for%20g%C3%A5s.pdf>
- Norges Bondelag 2023. Hvordan forebygge beiteskader av gjess. <https://www.bondelaget.no/nyhetsarkiv/ny-veileder-om-beiteskader-fra-gjess>

- Pedersen, H.C., Follestad, A., Gjershaug, J.O. & Nilsen, E.B. 2016. Statusoversikt for jaktbart småvilt. *NINA Rapport* 1178, 258 s. <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M483/M483.pdf>
- Powolny, T., Jensen, G. H., Nagy, S., Czajkowski, A. Fox, A. D. & Madsen, J. 2018 (Compilers). *AEWA International Single Species Management Plan for Greylag Goose (Anser anser) – Northwest/Southwest European Population*. Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbird, *Technical Series* No. 71, Bonn. Germany.
https://egmp.aewa.info/sites/default/files/download/population_status_reports/AEWA%20International%20Single%20Species%20Management%20Plan%20for%20the%20Greylag%20Goose_NW_SW%20European%20Population.pdf
- Prosjekt Utmark 2018. Forvaltningsplan for grågås i Nordland 2019-2025. utarbeidet av Prosjekt utmark v. Vidar Johan Bentsen i samarbeids med Samarbeidsforum for gås i Nordland og Norges Bondelag v. prosjektleder Ove Marin Gundersen.
<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/e6872a8fd95046359d3822d5a03338a8/forvaltningsplan-for-gragas-i-nordland.pdf>
- Rasmussen, L. 2022. Laserskremming av gjess – et nyttig verktøy for bonden? Masteroppgave Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, 29 s. <https://static02.nmbu.no/mina/studier/moppgaver/2022-Rasmussen.pdf>
- Robai, C.I., Nyaga, J.M., Karuri, H., Elmberg, J. & Månsson, J. 2024. Reducing the number of grazing geese on agricultural fields – effectiveness of different scaring techniques. *Crop Protection* 177: 106552.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261219423003745>
- Shimmings, P. 2018. Supplerende registreringer av grågås i Nordland i 2018, og en revurdering av bestandsestimatet i fylket. NOF-notat 2018-12, 8 s.
<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/e6872a8fd95046359d3822d5a03338a8/supplerende-registreringer-av-gragas-nordland-2018--nof-notat-2018-12.pdf>
- Shimmings, P. 2020. Hekkende grågås på Vega 2020. NOF-Rapport 7-2020. 14 s + vedlegg.
https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2020_07_NOF.pdf
- Shimmings, P. & Heggøy, O. 2017. Grågås i Nordland – Et estimat på hekkebestand i 2017. *NOF-Rapport* 2017-3, 29 s. https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2017_03_NOF.pdf
- Simonsen, C. E., Madsen, J., Tombre, I. M. & Nabe-Nielsen, J. 2016. Is it worthwhile scaring geese to alleviate damage to crops? – An experimental study. *Journal of Applied Ecology* 53: 916-924.
<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1365-2664.12604>
- Sortland kommune 2007. Forvaltningsplan for kortnebbgås, hvitkinngås og grågås i Vesterålskommunene Andøy, Bø, Hadsel, Lødingen, Sortland og Øksnes. Interkommunal forvaltningsplan, 27 s.
https://www.sortland.kommune.no/_f/p4/i506408f8-c6cd-4a23-bf37-e94832b49a0a/forvaltningsplan-for-gaas-i-vesteraalen-191207.pdf
- Sortland kommune 2016. Revidert forvaltningsplan for gjess i Vesterålskommunene Andøy, Bø, Hadsel, Lødingen, Sortland og Øksnes. Interkommunal forvaltningsplan, 31 s.
https://www.sortland.kommune.no/_f/p4/ie867bbbd-cf23-494b-a84f-c317b786ee22/revidert-forvaltningsplan-for-gjess-januar-2016.pdf
- Tombre, I. M. & Andersen, G.E.B. 2025. Mitigating measures in wildlife management: testing lethal and non-lethal scaring on crop-foraging greylag geese. Manuskript til vurdering i *Ornis norvegica*, (desember 2025).
- Tombre, I.M., Andersen, G. E. B. & Gundersen, O. M. 2018. Forebygging av beiteskader forårsaket av hekkende gjess i Vestfold. Fungerer det med gjerder? NINA Rapport 1552. Norsk institutt for naturforskning.
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2569474>

- Tombre, I.M., Fredriksen, F., Jerpstad, O., Østnes, J.E., Eythórsson, E. 2022. Population control by means of organised hunting effort; Experiences from a voluntary goose hunting arrangement. *Ambio* 51, 728–742. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-021-01590-2>
- Tombre, I.M., Dalmannsdóttir, S., Renna, R., Holmgaard, S.B., Elverland, E., Jørgensen, M. & Vestland, K. 2024. Gressproduksjon i et landskap med giess. Er det noen bærekraftige løsninger? NINA Rapport 2464. Norsk institutt for naturforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3126428>
- Tombre I.M., Brunner, A., D'Hondt, B., Düttmann, H., Enzerink, R., ... & Høj Jensen, G., 2019. *An Overview of the Management Measures for Geese in Range States of the European Goose Management Platform*. AEWA EGMP Publication No. 10. Bonn, Germany. https://egmp.aewa.info/sites/default/files/download/population_status_reports/EGMP_010_Management_measures_for_geese_0.pdf
- Tuvendal, M. & Elmerberg J. 2015. A Handshake between Markets and Hierarchies: Geese as an Example of Successful Collaborative Management of Ecosystem Services. *Sustainability* 7: 15937-15954. <https://www.mdpi.com/2071-1050/7/12/15794>
- Vestland, K. 2021. The Effect of Simulated Grazing on Grassland Mixtures Grown Under Controlled Conditions at Current and Future Temperatures, Bacheloroppgave, UiT Norges arktiske universitet, juni 2021, 34 sider.
- Yoccoz, N.G. & Tombre, I. M. 2026. Post-breeding population estimates for Greylag Geese in Norway, based on national hunting statistics. EGMP Report, "in press" <https://egmp.aewa.info/>.
- Ålesund kommune 2023. Forvaltningsplan for grågås, Ålesund kommune 2023 til 2027. Høringsutkast, 10 s. https://haram.kommune.no/_f/p5/i67fd2d15-d4b3-4074-9c47-b7d53763f4d1/forvaltningsplan-for-gragas-2023.pdf
- Aarseth, J. J. 2021. Bruk av laser for å skremme grågås (*Anser anser*) bort fra innmark. NIBIO POP 7 (26). <https://nva.sikt.no/registration/0198cc3ddeda-6bc581f6-75b6-419f-9c46-4f1c902065eb>
- Aarseth, J. J. 2023. Complete seasonal surveillance of Greylag Goose (*Anser anser*) foraging behavior on dairy grassland and the effect of limited lethal scaring. *European Journal of Wildlife Research*, 69: 53. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10344-023-01680-4>
- Aarseth, J. J., Tombre, I. & Dalmannsdóttir, S. 2018. Effekten av skadefelling av grågås (*Anser anser*) for grovfôrproduksjonen på et nordnorsk gårdsbruk. Beiteskader av grågås: hvor stort økonomisk tap påføres et gårdsbruk? NIBIO Rapport 4/154/2018, ISBN: 978-82-17-02219-0 <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2577626>

9. Vedlegg 1.

Eksempel på skjema for grunneier-søknad om skadefelling av grågå, utarbeidet av Stavanger kommune (v. Ann Kristin Kro)

Søknad for skadefelling av grågå

Obligatoriske felt er merket med *

Søker

Fornavn og ev. mellomnavn *

Etternavn *

Adresse *

Postnr. *Poststed *

Mobilnr. *E-post *

Skadefelling – Eiendommer

Vilkår for skadefelling

Lagre

Avbryt

Kontroller og send →

Skjema.no er utviklet av [Sem & Stenersen Prokom](#) | [Personvern](#) | [Tilgjengelighetserklæring](#)

1103_176/2

33

Søknad for skadefelling av grågås

Obligatoriske felt er merket med *

Søker

Skadefelling – Eiendommer

Fyll ut informasjon om eiendommene.

Eiendom

Gårds/Bruksnr. *

Hvor stort areal er det beiteskader på *

Hva dyrkes *

Antall gås som gjør skade *

Har du hatt beiteskader tidligere år? *

☐ Ja

☐ Nei

Slett

Legg til eiendom

Vilkår for skadefelling

Søknad for skadefelling av grågås

Obligatoriske felt er merket med *

Søker

Skadefelling – Eiendommer

Fyll ut informasjon om eiendommene.

Eiendom

Gårds/Bruksnr. *

Hvor stort areal er det belteskader på *

1 daa

2 daa

3 daa

4 daa

5 daa

5-10 daa

10-15 daa

15-20 daa

< 20 daa

Ingen skade, men forventer betydelig fremtidig skade

Legg til eiendom

Vilkår for skadefelling

Lagre

Avbryt

Kontroller og send →

Søknad for skadefelling av grågås

Obligatoriske felt er merket med *

Søker

Skadefelling – Eiendommer

Fyll ut informasjon om eiendommene.

Eiendom

Gårds/Bruksnr. *

Hvor stort areal er det beiteskader på *

Hva dyrkes *

Antall gås som gjør skade *

- 0-10 gjess
- 10-20 gjess
- 20-30 gjess
- 30-40 gjess
- 40-50 gjess
- 50-100 gjess
- 100-200 gjess
- > 200 gjess

Vilkår for skadefelling

Lagre

Avbryt

Kontroller og send →

Søknad for skadefelling av grågås

Obligatoriske felt er merket med *

Søker

Skadefelling – Eiendommer

Vilkår for skadefelling

Viltforskriften krever at følgende vilkår skal være oppfylt for at en søknad om skadefelling kan innvilges:

- Skaden er eller kan bli av vesentlig økonomisk betydning.
- Skadeforebyggende tiltak er forsøkt.

Estimer sannsynlig kostnad knyttet til beiteskaden

Kostnadene av tapt avling fra skadebeiting, eventuell ny såing med tilhørende jordbearbeiding, tidsbruk og maskinbruk til tiltak for å forhindre beiteskader eller forringet avling av grågås avføring *

Beskriv beiteskadene *

Gjennomførte tiltak på eiendommen *

- ☐ Manuell skremming
- ☐ Skremmeskyting
- ☐ Gåselaser
- ☐ Fugleskremsel
- ☐ Ingen tiltak
- ☐ Annet

Lagre

Avbryt

Kontroller og send →

STATSFORVALTEREN I NORDLAND

Fridtjof Nansens vei 11, Pb 1405, 8002 Bodø || sfnopost@statsforvalteren.no || www.statsforvalteren.no/nordland

